

Др. Майкл Родда

міжнародний член АПН України
Коледж імені Грента МакЮена і
Університет провінції Альберта,
Едмонтон

Громадянське суспільство, Канада, Україна і проблеми освіти глухих

Держава гарантує встановлення демократичної системи освіти, коли утворюються міцні зв'язки між освітою і суспільством, і таким чином зростає роль місцевих органів влади. Така політика стимулює участь професійних і громадських організацій в плануванні економічних, виховних і методичних пріоритетів навчальних закладів, в прогнозуванні успіхів їх розвитку і професійній оцінці якості освіти, яку вони надають.

Освіта – це основа розвитку людини, суспільства і держави. Вона є гарантом майбутнього. Освіта – це один із найважливіших національних секторів, який включає в себе політичні, соціальні, економічні, культурні і наукові організації. Вона охоплює одну третю населення. Освіта – це засіб для забезпечення зростання інтелектуального і морального потенціалу нації, і знань громадян також. Освіта – невід'ємний спосіб модернізації суспільства і підйому економічного, політичного і гуманітарного статусу країни на міжнародному рівні (Лащівський В. 2001)

Філософська основа

Ідеали, викладені в Національній доктрині розвитку освіти України в 21-ому столітті, в цілому не відрізняються від ідеалів канадської освіти і багатьох інших країн. Відмінності між Канадою і Україною в тому, як ці ідеали реалізуються в демократичній структурі громадянського суспільства. Спільні зусилля Інституту спеціальної педагогіки, Західно-канадського центру вивчення проблем глухоти і

наших навчальних закладів сприяли утворенню моделі ефективного партнерства, яке було закріплене підписанням Меморандуму про договір між Інститутом і Академією педагогічних наук з однієї сторони і Університетом провінції Альберта і Коледжем імені Грента МакЮена з іншої. Я вважаю за велику честь і, водночас, серйозний обов'язок бути формально причетним до всіх чотирьох організацій. Меморандум відображає наше дружнє ставлення один до одного, але не тільки це – він констатує нашу вірність обраному курсу на досягнення цілей по побудові громадянського суспільства: як в Україні, так і в Канаді. Я справді вірю в те, що він в мініатюрі представляє собою модель, за якою замість “війни з тероризмом” розгорнеться рух за мир по мірі того, як ми усвідомимо, що перед нашими лінгвістичними, ідеологічними, політичними, адміністративними і освітніми спільнотами стоять однакові гуманітарні і соціальні цілі. Всі ми вчителі і всі ми учні. Таким чином, що нам (вченим, академікам і адміністраторам) може дати цей “Український проект” сприяння глухим дітям, їх вчителям і батькам?

Модель співробітництва

Модель співробітництва базується на повазі кожної сторони до здобутків і ресурсів один одного, але це стосується не тільки спеціалістів. Вона включає в себе учнів, батьків і адміністраторів, і також місцеві ресурси спільноти. Якщо з діалогу випадає хоча б один учасник і не вдається досягнути ефективного компромісу, тоді успіху не вдасться досягнути. Приміром, батьки і учні, окрім отримання освітніх послуг, самі повинні змінюватися. Цікаво, що саме спеціальна освіта (включаючи освіту глухих і слабочуючих) продемонструвала найбільшу готовність в цій справі. Масова освіта, як раз, тут відстає. Такі саме явища я спостерігаю в Україні. Я не буду зараз аналізувати їх причини, але, якщо коротко, я гадаю, вони відображають потреби батьків. Ми не маємо права ставати в позу “всезнаючих” професіоналів, коли наші учні і їх батьки демонструють набагато більший рівень досвіду в реалізації своїх соціальних і освітніх потреб, ніж ми їм можемо запропонувати. Ми можемо бути корисними для українських сімей і вчителів як ресурсні особи, але нам не вдасться

повністю зрозуміти їх потреби і життєвий досвід. Але нездатність це зробити не зменшує нашої педагогічної ролі. Навпаки, вона тільки зростає, оскільки робить наше співробітництво реальністю.

Системи освіти

Україна відрізняється від Канади і більшості “західних” демократій тим, що вона зберегла загальну систему спеціальних шкіл для дітей з особливостями розвитку. Ці школи є безцінними осередками знань і досвіду. В Україні також збереглась система забезпечення глухих людей роботою на підприємствах, які належать товариству глухих. Ці підприємства переживають сьогодні серйозні економічні труднощі, але самим своїм існуванням вони є чудовим прикладом того, як може здійснюватись допомога глухим і слабочуючим.

Україна зараз стоїть на порозі прийняття серйозних рішень стосовно інклюзивного навчання. Такі програми дійсно надзвичайно корисні для багатьох учнів. Але не для всіх і не в повсяк час. У нас в Канаді інклюзія носить загальнонаціональний характер, але також здійснюється через регіональні центри. Глухий учень, якщо його помістити в масову школу без належної підтримки і здатності спілкуватися з іншими учнями і вчителями, буде відчувати себе зовсім самотньо, а інколи просто жахливо. Такі учні потребують нагальної допомоги з боку спеціальних центрів. Послуги в таких центрах можуть надаватися дітям з однією і комбінованими вадами, із забезпеченням короткострокового або тривалого проживання.

Ви і ваша дитина можете зробити все!

Сім'я є центральною одиницею нашого суспільства і першою, де відбувається соціалізація більшості дітей. Вона може інколи і розпастися, але для багатьох дітей саме в сім'ї створюються сприятливі умови, в яких вона може розвиватися. Шкода, але для багатьох глухих дітей спілкування (ключова потреба батьків і дитини) стає фрагментарним і непевним процесом. Дослідження довели, що глухі батьки переживають менше дискомфорту відносно вади своєї дитини,

оскільки вони можуть спілкуватися з нею за допомогою американської жестової мови або її еквіваленту з самого народження. Однак, їм допомагає не тільки це, але й власний досвід. Для чуючих батьків таке спілкування більше схоже на навчання. Але якщо їм вдається справитися з цією проблемою, вони, як і глухі батьки, стають захисниками і партнерами своїх дітей в процесі навчання. В Україні вже існує організація нечуючих педагогів, які працюють в школах для глухих і слабочуючих. А тепер треба створити організацію батьків, щоб завершити цей тріумвірат з учителів, батьків і учнів.

Мова і мовні системи

Проблеми використання тієї або іншої мови в навчальному процесі для глухих і слабочуючих з філософської точки зору мають давню історію і відносяться до часів Аристотеля, а питання методики освіти таких дітей – до Понсе де Леона (16-е століття, Іспанія). Протиріччя між українськими теорією і практикою носять такий саме характер, як в Канаді або деінде. Вони вже існують 500 років і будуть існувати далі впродовж і наступних 500 років.

Однак останнім часом були зроблені значні кроки вперед, у подоланні минулих протиріч. А саме:

1) Практично загальне визнання “жестової мови” зі статусом природної мови глухих.

2) Перехід від практики прийняття загальних рішень з приводу освіти глухих дітей до індивідуального підходу у використанні тих або інших стратегій.

3) Зростання ролі техніки, яка дозволяє краще зрозуміти, як адаптувати “методи” навчання до особистих потреб дитини.

Кінцевим продуктом тут стала “Двомовна (АЖМ і англійська)/двокультурна (глухих і чуючих) освіта”, а також окремий розвиток різних освітніх напрямків, таких як “слуховий вербальний”

метод. Вони допомагають більш реалістично уявити проблеми освіти глухих дітей. Ми не можемо навіть почати вирішувати ці проблеми на цій конференції. Але ми й не мусимо це робити. Що ми обов'язково повинні зробити, так це забезпечити, щоб громадянське суспільство сприйняло ідеї багато культурного і багатомовного підходів, і навчилося поважати партнерів у дискусії.

Постскрипtum

На завершення, хочу відмітити, що проблеми, які я намагався описати тут і котрі стали ключовими в діяльності альянсу Канади і України, виходять за межі наших національних і міжнародних кордонів. Однак, ми не повинні забувати про те, що наші зусилля і дискусії мають приносити користь дітям. Так, ми зібралися тут, щоб підняти економічний, політичний і гуманітарний статус наших країн на міжнародному рівні. Але так само як при обговоренні проблем миру у світі потрібно завжди тримати у пам'яті візуальні образи жертв війни, я пропоную всім нам утримувати перед собою образи того життя, яке ми можемо забезпечити для глухих і слабочуючих. Моя колега, МеріАнн Біббі, недавно повернулася із Зімбабве. Я гадаю, вона погодиться, що основні потреби глухих і слабочуючих дітей із Зімбабве не набагато відрізняються від проблем дітей з Канади, Росії, Голландії, Франції або Німеччини. Симптоми можуть бути різними, а рішення – схожими.

Закінчити хочу такою думкою. Багато моїх друзів і колег чули від мене багато разів цю цитату, але я впевнений, що її треба повторювати і повторювати і ніколи не забувати. Вона належить Маргарет Мід, відомому західному антропологу, котра сказала: “Не вірте в те, що кілька відданих справі людей не можуть змінити світ. Це єдине, що тільки вони можуть зробити.” Зараз наша група більша, ніж в 1999 році, але вона ще недостатньо велика, щоб “змінити світ” і побудувати громадянське суспільство у нашій світовій спільноті.